

Eindverslag Ieper, Ieperlee Lot 2b Fase 5

Titel

Eindverslag Opgraving Ieper Ieperlee Lot 2b Fase 5

Auteur

Robrecht Vanoverbeke

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba (Erkenningsnummer: 2015/00020)

BAAC-Projectnummer

2020-0837

Plaats en datum

Gent, 7 februari 2023

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 2241

ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

Erfgoeddepot De Potyse, Ieper

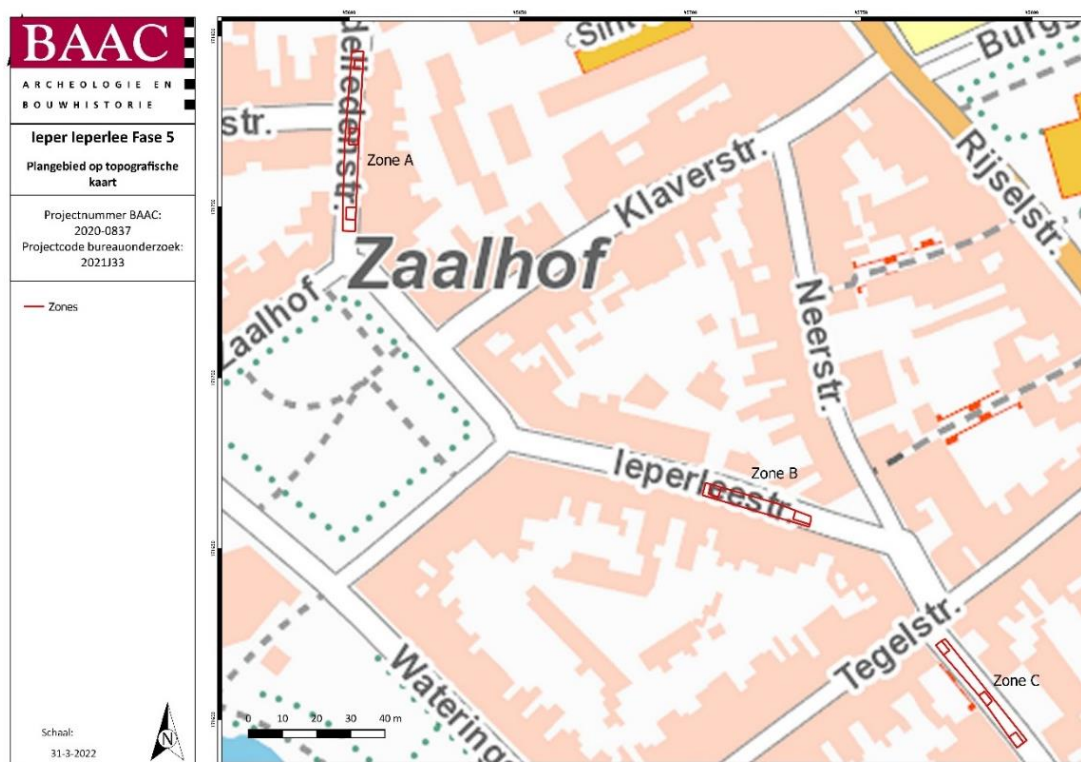
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Archeologische voorkennis	3
2	Onderzoeksopdracht	5
2.1	Onderzoeksdoelstelling	5
2.2	Onderzoeksvragen	5
2.1	Werkwijze en opgravingsstrategie	6
3	Onderzoeksresultaten.....	9
3.1	Zona A:.....	9
3.2	Zone B.....	12
3.3	Zone C.....	15
3.4	Interpretatie en bijstelling verwachting archeologienota	18
3.5	Vondsten en stalen.....	18
4	Samenvatting.....	18
5	Lijsten en bijlagen.....	19
5.1	Figurenlijst.....	19
6.2	Plannenlijst.....	19
6.3	Bijlagen	19
6	Bibliografie	20

1 Beschrijvend gedeelte

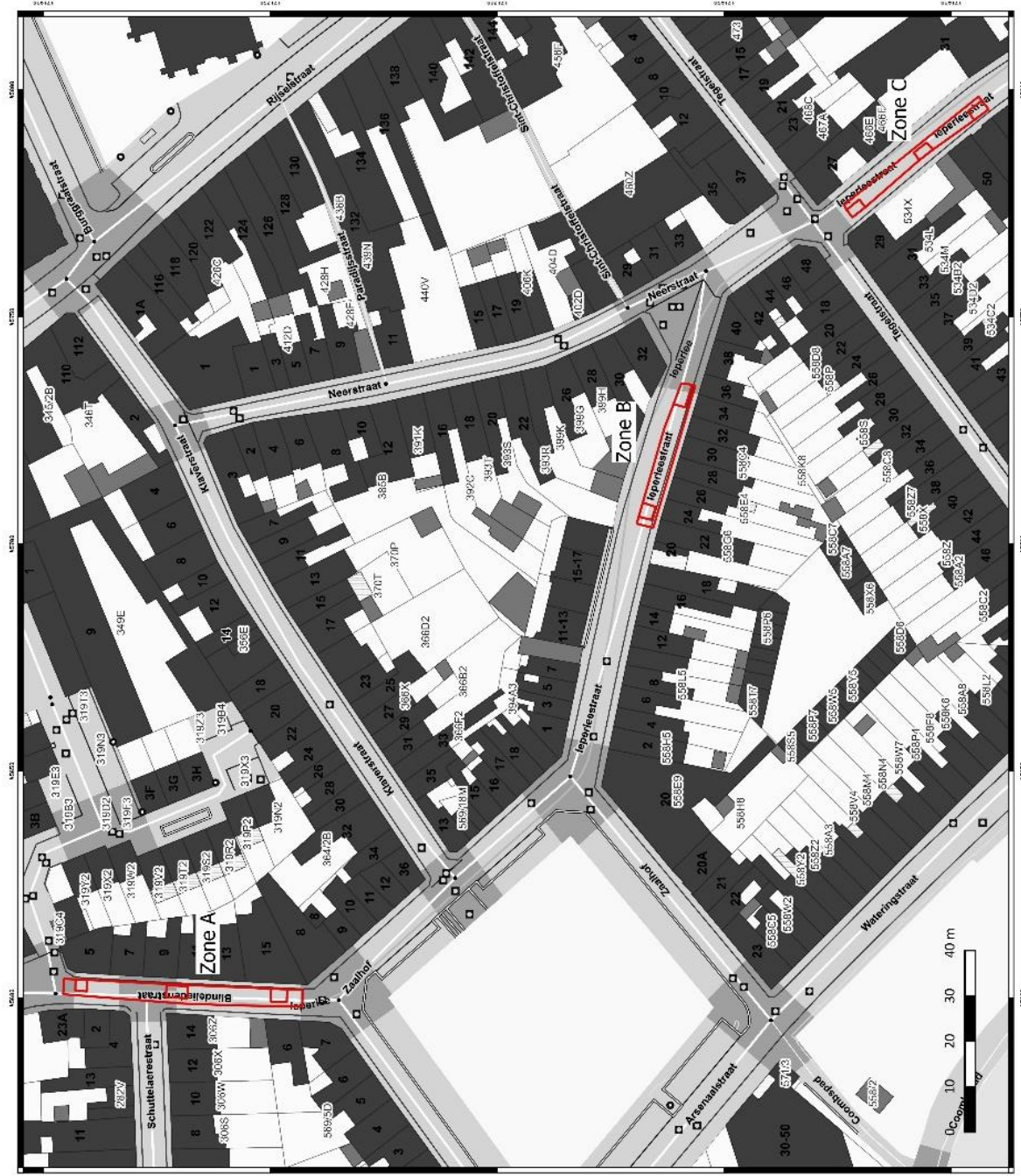
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	leper, leperlee Lot 2b Fase 5	
Ligging	Blindeliedenstraat en leperleestraat, leper, West-Vlaanderen	
Kadaster	leper, openbaar domein	
Coördinaten bounding-box	X _{min} : 45.217 Y _{min} : 171.509 X _{max} : 46.091 Y _{max} : 172.166	
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2020-0837	
ID in akte genomen AN	ID15848	
Opgraving	Projectcode	2021J33
	Erkende archeoloog	Robrecht Vanoverbeke (Erkenningsnummer: 2015/00022)
	Betrokken actoren	Camille Krug, Sarah De Cleer, Niels Janssens en Robrecht Vanoverbeke
	Betrokken derden	Jan Decorte (CO7)
	Uitvoertermijn	Gefaseerd tussen 12 oktober 2021 en 16 maart 2022

Plan 1: De drie afgebakende onderzoekszones (A-B-C) op topografische kaart.¹ (digitaal; 1:1; 31-03-2022).

¹ AGIV 2022b

BAAC ARCHEOLOGIE EN BOUWHISTORIE	leper leperlee Fase 5 Plangebied op GRB-kaart		Projectnummer BAAC: 2020-0837 Projectcode bureauonderzoek: 2021J33	— Zones	 Schaal: 31-3-2022

Plan 2: De drie afgebakende onderzoekszones (A-B-C) op kadasterkaart (GRB).² (digitaal; 1:1; 31-03-2022).

² AGIV 2022a

1.2 Archeologische voorkennis

Het voorliggende Eindverslag omvat de resultaten van de uitgevoerde archeologische opgraving die werd geadviseerd in de archeologienota “Collectorwerken Fase 5 (Ieper, West-Vlaanderen)” (ID15848).³ Het daarin uitgevoerde vooronderzoek omvatte enkel een bureauonderzoek uitgevoerd door Ruben Willaert bvba in 2020. De synthese van het bureauonderzoek luidde als volgt:

“Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m2 of meer bedraagt. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6321 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Ieper. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Het plangebied is gelegen in Ieper, in de provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied situeert zich in het oude centrum van de stad en heeft betrekking op de volgende straten: Boomgaardstraat, Monseigneur Dehaernestraat, Lombaardstraat, Blindeliedenstraat, Zaalhof, Ieperleestraat, Tegelstraat.

Archeologisch onderzoek zou informatie kunnen geven over de bebouwings- en bewoningshistoriek van het centrum van Ieper. Archeologische resten van bewoning te Ieper kunnen teruggaan tot de 13de eeuw (oudere sporen zijn niet uit sluiten). De archeologische resten kunnen zich manifesteren als funderingen, vloerniveaus, werkniveaus, (afval)kuilen, ophogingspakketten, opvullingslagen, kuilen of structuren m.b.t. ambachtelijke activiteiten.

Voor wat betreft de rioleringstracés en de wegeniswerken wordt een archeologische opgraving geadviseerd. De archeologische opgraving slaat op alle rioleringstracé (uitgezonderd het tracé dat binnen de ingekokerde Ieperlee valt). Gezien de aarde van de werken, de reële bedreiging en de archeologische verwachting is het noodzakelijk om een archeologische opgraving uit te voeren voorafgaand aan de rioleringswerken.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan onderstaande afgeleid worden:

- *Het exacte oorspronkelijke verloop van de Schipleet en de Ieperlee is op basis van de historisch-cartografische bronnen niet exact te bepalen. Het huidige gekanaliseerde, en overwelfde verloop wijkt op sommige plaatsen af van het oorspronkelijke verloop.*
- *Binnen de projectgrenzen is er een verwachting om sporen van bebouwing langsheen de Ieperlee aan te snijden. Mogelijk zijn deze sporen – gelet op de ligging langsheen de waterloop – in verband te brengen met specifieke ambachten waar een continue watervoorziening belangrijk is (bijvoorbeeld leerlooieractiviteiten of verversactiviteiten).*
- *Ter hoogte van de Dehaernestraat en Boomgaardstraat liep de oorspronkelijke Ieperlee een aantal meter ten oosten van de huidige wegenis. Het stratenpatroon van beide wegen is wel reeds weergegeven op de oudste cartografische bronnen. In het noordelijk deel van het plangebied (Boomgaardstraat en Dehaernestraat) valt het plangebied dus vermoedelijk samen met het historische verloop van beide voornoemde wegenis.*

³ WILLAERT 2020 en <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/15848>

- *Belangrijk te vermelden is dat de mogelijkheid erin bestaat dat het plangebied samenvalt met een huizenrij/kade langsheen de Schipleet/leperlee.*
- *Ter hoogte van het zuidelijk deel van de Blindeliedenstraat valt het plangebied samen met historische bebouwing. Pas na WO I is de leperlee omgeleid tot ter hoogte van de huidige wegenis. Gelet de ligging van het plangebied zijn hier sporen te verwachten vanaf de 13e eeuw. Mogelijk zijn deze sporen in verband te brengen met specifieke activiteiten waarvoor de toevoer van water nodig was, zoals verven en leerlooien. Dit wordt bevestigd door archeologisch onderzoek in de omgeving van de Blindeliedenstraat.*
- *De leperleestraat valt op de historische bronnen samen met het oorspronkelijk verloop van de leperlee. Deze is pas na WO I ingekokerd, waarna de leperleestraat werd aangelegd.*
- *Ter hoogte van de huidige leperleestraat liep de bebouwing verder tot tegen het oorspronkelijk verloop van de leperlee. Het is dus niet uitgesloten dat het plangebied ook hier voormalige sporen van wonen of werken in de middeleeuwse stad aansnijdt. Op een plan uit 1846 wordt de bebouwing langsheen dit deel van de leperlee gespecificeerd. In het noordelijk deel van de huidige leperleestraat zijn mogelijk sporen aan te treffen die in verband te brengen zijn met de cavaleriekazerne, die tot tegen de leperlee liep. Aan het zuidelijk segment van de huidige leperleestraat situeert zich de kapel van het Sint-Janshospitaal dat reeds weergegeven is op een kaart van 1575. Ten zuiden van de leperlee, op de hoek van de Tegelstraat en de leperleestraat, is tevens een kapel weergegeven. Deze kapel grenst aan bebouwing die vermoedelijk deel uitmaakt van het ruimere kazernecomplex.*

2 Onderzoeksoopdracht

2.1 Onderzoeksdoelstelling⁴

Doel van de archeologische opgraving is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische relictten. Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgraving moeten minstens volgende vragen beantwoord worden.

2.2 Onderzoeksvragen⁵

Doel van de archeologische opgraving is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische relictten. Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgraving moeten minstens volgende vragen beantwoord worden:

Algemeen

- *In hoeverre is het plangebied verstoord?*
- *Welke info kan afgeleid worden m.b.t. de stratigrafie van het terrein?*
- *Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?*
- *Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?*
- *Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?*
- *Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?*
- *Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?*
- *Passen deze in de historische context van de locatie?*
- *Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?*
- *Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?*

Specifiek Zone A

- *Worden resten van bebouwing gelegen aan de westelijke zijde van de leperlee aangesneden?*
- *Worden resten van ambachtelijke activiteiten gelegen aan de westelijke zijde van de leperlee aangesneden? Welke activiteiten hebben er plaatsgevonden?*
- *Wordt een kade of andere constructie aangetroffen die in verband met het eindpunt van de niet-overwelfde leperlee gebracht kan worden?*

Specifiek Zone B

- *Worden resten van bewoning of ambachtelijke activiteiten gelegen aan de westelijke zijde van de leperlee aangesneden? Welke activiteiten hebben er plaatsgevonden?*

Specifiek Zone C

- *Worden er resten van de kapel behorende tot het Sint-Janshospitaal gevonden?*
- *Worden te zuiden van de oorspronkelijke loop van de leperlee bewoningssporen of sporen van ambachtelijke activiteiten aangetroffen?"*

⁴ WILLAERT 2020

⁵ WILLAERT 2020

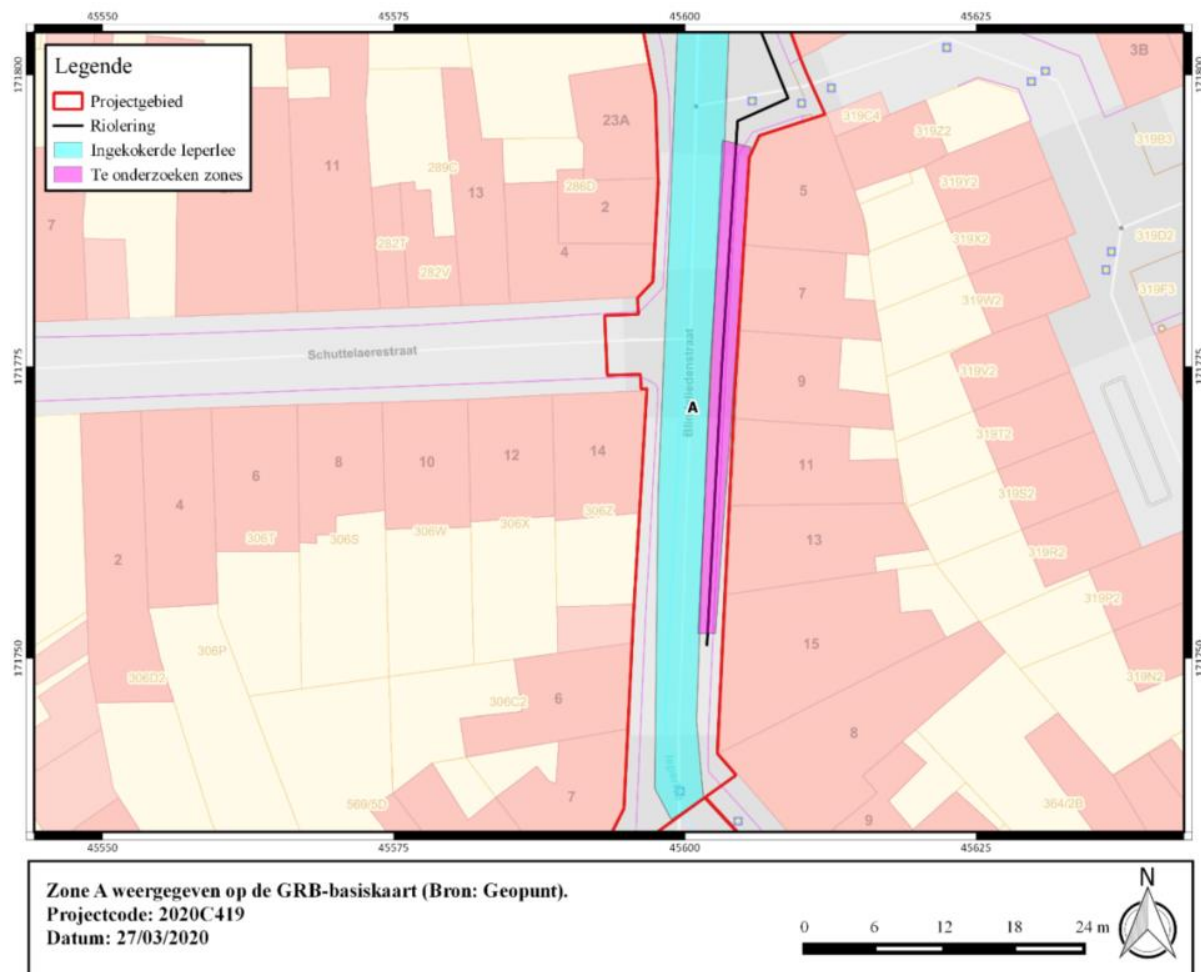
2.1 Werkwijze en opgravingsstrategie

In overleg met Jan Decorte (erfgoedconsulent CO7) werden drie zones van samen ca. 340m² afgebakend, zones waar verder archeologisch onderzoek in de vorm van een archeologische opgraving diende uitgevoerd te worden (zie Plan 1 en Plan 2). De geadviseerde zones werden ingeschat als zones met een complexe, verticale stratigrafie.

Het archeologisch onderzoek werd gefaseerd uitgevoerd per zone: Zone A werd op 12 oktober 2021 onderzocht, Zone B op 8 december 2021 en tenslotte Zone C op 16 maart 2022.

ZONE A

Advieszone A, in de Blindeliedenstraat (Figuur 1), had een oppervlakte van ca. 120m². Dit stuk nieuw aan te leggen riolering valt samen met bebouwing ten westen van het oorspronkelijk verloop van de leperlee. Uit het bureauonderzoek werd hier een verwachting opgesteld waarbij bewoningssporen vanaf de 13de eeuw aangetroffen konden worden alsook sporen van ambachtelijke activiteiten.⁶

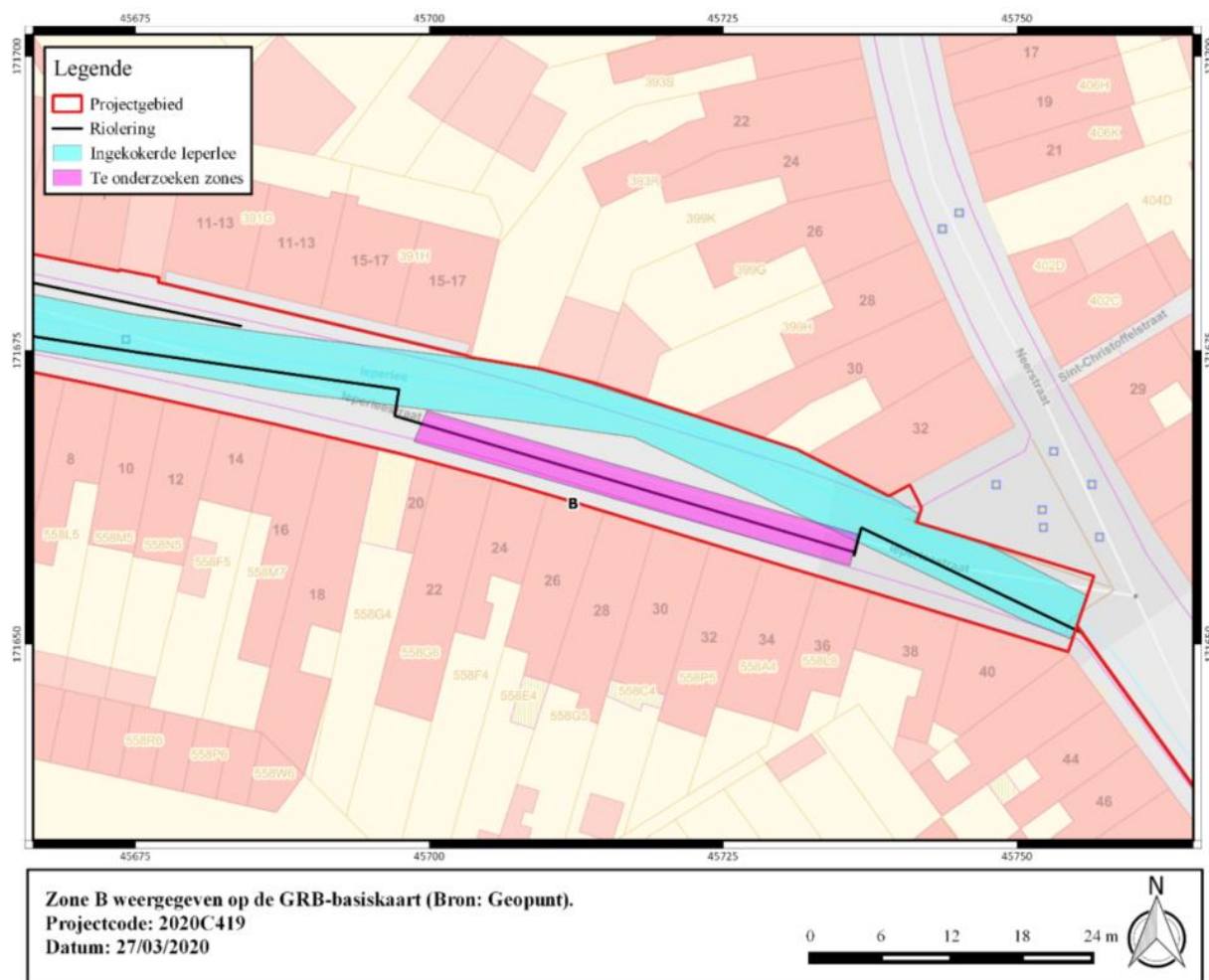
Figuur 1: Advieszone A.⁷

⁶ WILLAERT 2020

⁷ WILLAERT 2020

ZONE B

Advieszone B, te situeren in het deel van de leperleestraat tussen de Neerstraat en het Zaalhof (Figuur 2), had een oppervlakte van ca. 100m². Vanouds liep de bebouwing hier verder tot tegen het verloop van de leperlee, dus mogelijk konden sporen van bewoning en ambachtelijke activiteiten worden aangetroffen. Meer specifiek activiteiten waar toevoer van water noodzakelijk was (leerlooiërij, ververs,...). Op een plan van 1846 situeert zich hier de cavaleriekazerne, waarvan sporen bewaard kunnen zijn.⁸

Figuur 2: Advieszone B.⁹

ZONE C

Advieszone C, gelegen in het deel van de leperleestraat ten zuiden van het kruispunt met de Tegelstraat, had een oppervlakte van ca. 120m² (Figuur 3). Hier wordt op een plan uit 1846 aan de oostzijde van de leperlee een kapel aangeduid, deze behoorde tot het Sint-Janshospitaal. De kapel staat tot tegen de toenmalige leperlee getekend. De kapel is op historische kaarten reeds te zien op het plan van Braun & Hogenberg (1575). Ter hoogte van deze kapel wordt de nieuwe riolering echter aangelegd binnen de koker. Ten zuiden van de leperlee, op de hoek van de Tegelstraat en de

⁸ WILLAERT 2020

⁹ WILLAERT 2020

Ieperleestraat, is tevens een kapel weergegeven. Deze kapel grenst aan bebouwing die vermoedelijk deel uitmaakte van het ruimere kazernecomplex.¹⁰

Figuur 3: Advieszone C.¹¹

Er werden geen afwijkingen inzake opgravingsmethode en strategie tegenover de Code van Goede Praktijk. Ten opzichte van het Programma Van Maatregelen was er wel degelijk een verschil in aanpak. In alle drie de afgebakende zones bleek bij de eerste graafwerken dat het aanleggen van een continue lange werkput onmogelijk was, dit door de aanwezigheid van diepe puinpakketten en diverse nutsleidingen. Daarom werd besloten om geen continue werkput aan te leggen, maar de advieszone te onderzoeken a.d.h.v. enkele kleinere werkputten.

¹⁰ WILLAERT 2020

¹¹ WILLAERT 2020

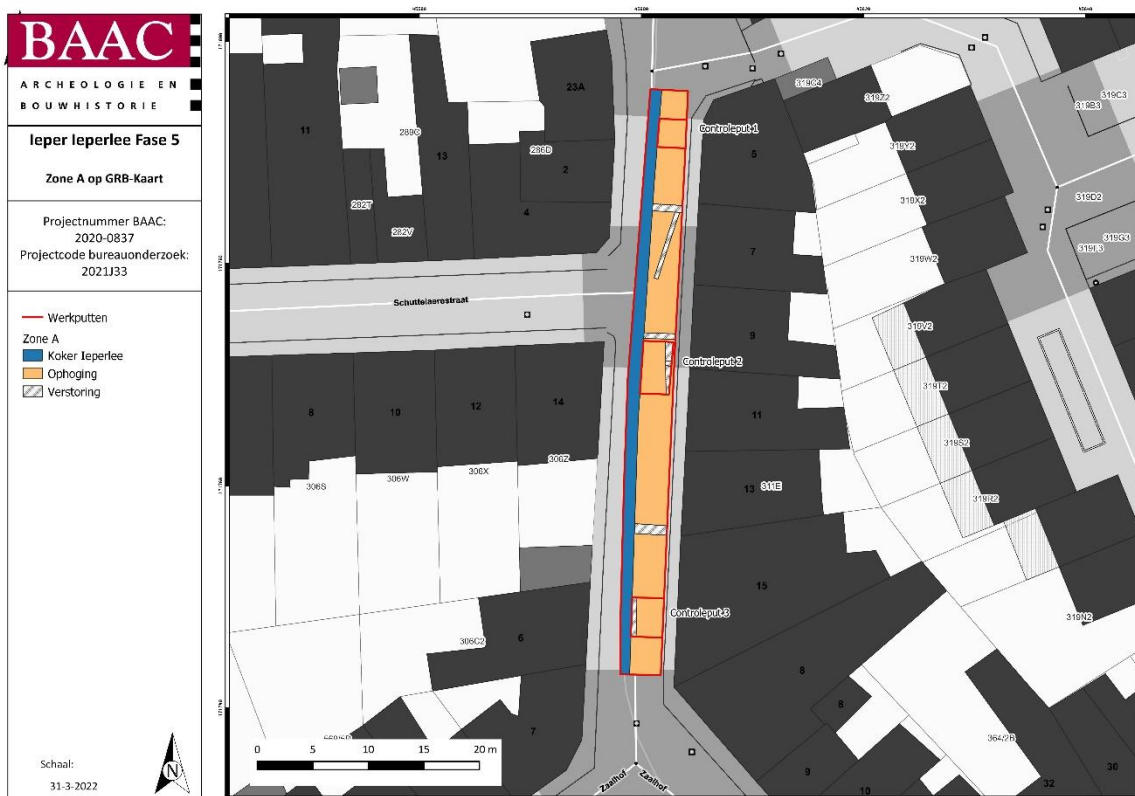
3 Onderzoekresultaten

3.1 Zona A:

In Zone A bleek al gauw dat de advieszone zo goed als helemaal werd ingenomen door de bestaande ingekokerde leperlee (begin 20ste eeuw). Het gewelf hiervan was aan het oppervlak (na verwijderen bestrating) reeds zichtbaar. Verspreid over de advieszone werden daarom drie controleputten aangelegd waarbij dit gewelf telkens werd aangetroffen. Bijgevolg kon worden geconcludeerd dat zich hier geen archeologisch relevante waarden meer in de bodem bevonden.

Figuur 4: Advieszone A net voor aanvang. Foto richting zuiden/Zaalhof.

Plan 3: Opgravingsplan Advieszone A op kadastrale kaart (GRB)¹² (digitaal; 1:1; 31-03-2022).

Figuur 5: Werkput in Zone A. Foto richting zuiden.

¹² AGIV 2022a

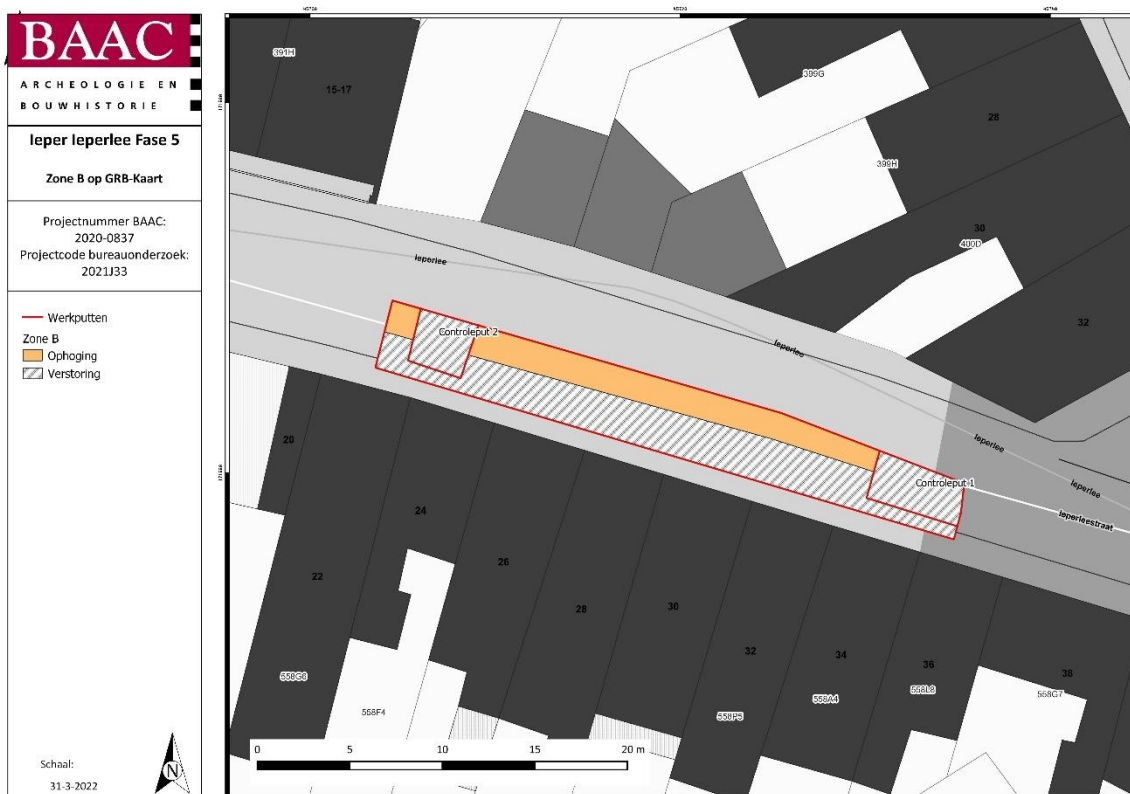
Figuur 6: Beeld van de situatie in Zone A: Koker bestaande leperlee(zwart, links) tov bestaande gevelrij (rechts).

3.2 Zone B

In Zone B werden eveneens enkele controleputten aangelegd aangezien hier ook bleek dat de ingekokerde leperlee een groot deel van het adviesgebied innam. In deze putjes is gebleken dat de zone waar de nieuwe riolering zou komen te liggen enkel uit opgebracht zand en puin bestond, waar ook nog een actieve leiding doorheen liep. Ook hier kon worden geconcludeerd dat zich geen archeologisch relevante waarden meer in de bodem bevonden.

Figuur 7: Zone B net voor aanvang. Foto richting oosten.

Figuur 8: Verstoring en aangebracht zand in de werkputten in Zone B.

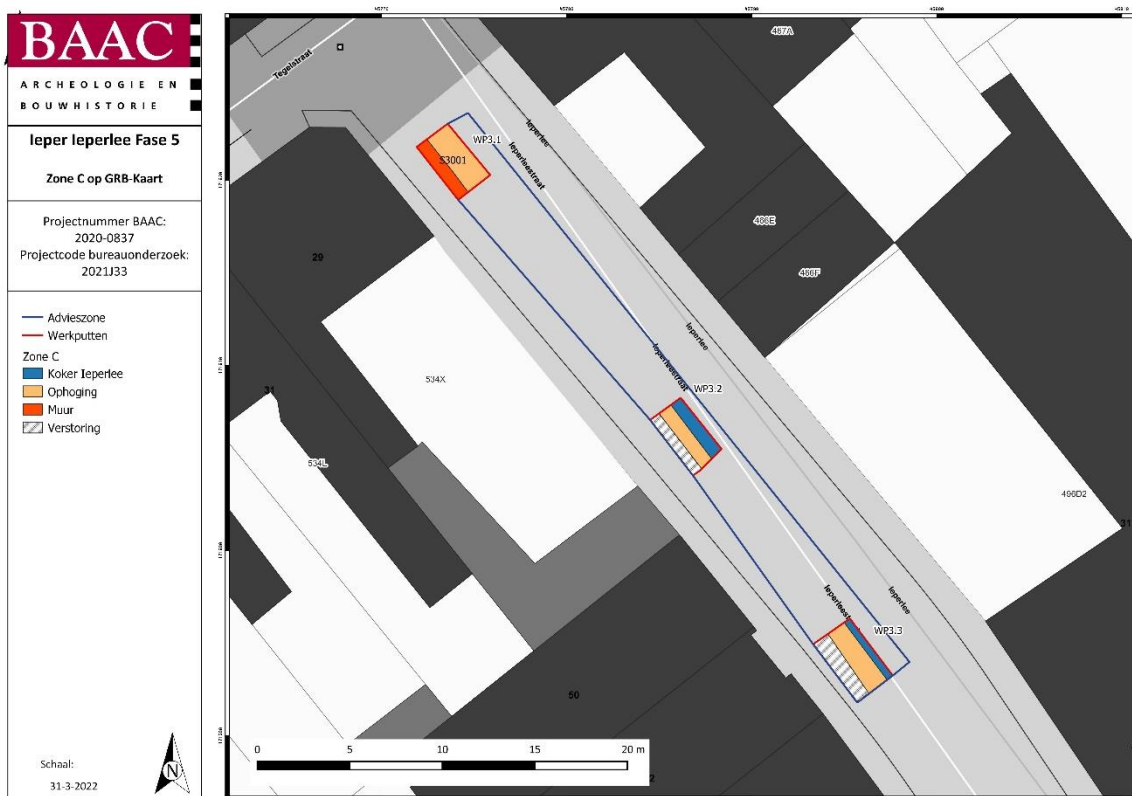
3.3 Zone C

Zone C betrof de meest zuidelijke zone, waar een strook van ca. 40m was afgebakend voor onderzoek. In analogie met de vorige onderzoekszones werden verspreid drie kleine werkputten (3.1 - 3.2 - 3.3) aangelegd. Elke werkput was ca. 2m breed en 4m lang. Net zoals in de vorige zones werd vastgesteld, was de onderzoekszone direct tegen de bestaande 20ste eeuwse ingekokerde leperlee gelegen. Deze koker werd in wp3.2 en 3.3 waargenomen aan de oostzijde. Ook in wp 3.2 en 3.2 werd in de westelijke putwand een nieuwe en oude waterleiding opgetekend. Verder werd tot op ca. 2.5m onder straat enkel puinvulling geregistreerd.

In wp3.1 bevond zich ook tot op de ontgravingsdiepte opvulpuin. Wel werd in deze put aan de westelijke zijde van de put een parallelle muur aangetroffen op ca. 2m diepte (S3.001). Deze was opgebouwd uit rode bakstenen van divers formaat en halfjes (recuperatiemateriaal) en werd bijeengehouden door een harde kalkmortel. Deze muur is naar alle waarschijnlijkheid de westelijke oude kademuur van de leperlee zoals deze op 19de eeuwse plannen is weergegeven.

Figuur 9: Zone C net voor aanvang. Foto richting noorden.

Plan 5: Opgravingsplan Advieszone C op kadasterkaart (GRB)¹⁴ (digitaal; 1:1; 31-03-2022)

Figuur 10: Werkput 3.1 met de oude kademuur. Foto richting zuidwesten.

¹⁴ AGIV 2022a

Figuur 11: Werkput 3.3 met de ingekokerde leperlee en wateroverlast.

3.4 Interpretatie en bijstelling verwachting archeologienota

In de initiërende archeologienota (ID15848) werd op basis van de gemaakte bureaustudie een archeologische verwachtingspatroon naar voor geschoven (zie 2.1.) Echter kan na afloop van het uitgevoerde veldwerk worden gesteld dat deze verwachtingen helemaal niet werden ingelost. Tijdens de opgraving werd (los van een deel van de voormalige kademuur) geen enkel relevant spoor aangetroffen. De beperkte onderzoeksruimte en vele verstoringen zorgden voor een onmogelijke kijk op de ondergrond. Aangezien de nieuwe riolering bovendien telkens werd aangelegd in verstoorde pakketten of opvullingen die te linken zijn aan de begin 20ste eeuwse demping van de leperlee, zorgde dit voor weinig tot geen archeologische resultaten.

3.5 Vondsten en stalen

Er werden geen vondsten gedaan bij deze opgraving. Ook werden geen stalen genomen.

4 Samenvatting

In het kader van de heraanleg van enkel straten en het rioleringsstelsel rond het Zaalhof in leper, de Blindeliedenstraat en de leperleestraat, dienden enkele locaties archeologisch opgegraven te worden. De ligging langs de voormalige leperlee zorgde voor een verhoogde archeologische trefkans, waardoor drie zone werden afgebakend voor nader onderzoek. De opgraving werd gefaseerd uitgevoerd door archeologen van BAAC Vlaanderen bvba in een periode van 12 oktober 2021 en 16 maart 2022.

In tegenstelling tot de vooraf opgestelde verwachtingen leverde de opgraving weinig tot geen relevante resultaten op. Alhoewel uit de bureaustudie, op basis van vergelijkbare onderzoeken en relevante archeologie in de directe omgeving wel degelijk een bepaalde verwachting kon vooropgesteld worden, bleek deze achteraf gezien niet ingelost te worden. Bij de uitvoering van het onderzoek bleek dat de afgebakende zones in het verleden reeds danig waren geroerd of dat deze werden ingenomen door de bestaande en nog actieve ingekokerde 20ste eeuwse leperlee.

5 Lijsten en bijlagen

5.1 Figurenlijst

Figuur 1: Advieszone A.....	6
Figuur 2: Advieszone B.....	7
Figuur 3: Advieszone C.....	8
Figuur 4: Advieszone A net voor aanvang. Foto richting zuiden/Zaalhof.....	9
Figuur 5: Werkput in Zone A. Foto richting zuiden.....	10
Figuur 6: Beeld van de situatie in Zone A: Koker bestaande leperlee(zwart, links) tov bestaande gevelrij (rechts).....	11
Figuur 7: Zone B net voor aanvang. Foto richting oosten.....	12
Figuur 8: Verstoring en aangebracht zand in de werkputten in Zone B.....	14
Figuur 9: Zone C net voor aanvang. Foto richting noorden.....	15
Figuur 10: Werkput 3.1 met de oude kademuur. Foto richting zuidwesten.....	16
Figuur 11: Werkput 3.3 met de ingekokerde leperlee en wateroverlast.....	17

6.2 Plannenlijst

Plan 1: De drie afgebakende onderzoekszones (A-B-C) op topografische kaart. (digitaal; 1:1; 31-03-2022).....	1
Plan 2: De drie afgebakende onderzoekszones (A-B-C) op kadasterkaart (GRB). (digitaal; 1:1; 31-03-2022).....	2
Plan 3: Opgravingsplan Advieszone A op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:1; 31-03-2022).....	10
Plan 4: Opgravingsplan Advieszone B op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:1; 31-03-2022).....	13
Plan 5: Opgravingsplan Advieszone C op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:1; 31-03-2022).....	16

6.3 Bijlagen

1. Fotolijst

6 Bibliografie

AGIV, 2022a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB). Available at: <https://www.geopunt.be/>.

AGIV, 2022b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.

WILLAERT, A., 2020. *Archeologienota: Collectorwerken Fase 5 (Ieper, West-Vlaanderen)*,